EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2019 12 13
COM(2019) 625 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamente (EB) Nr. 1760/2000 su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) Nr. 653/2014, nustatytų savanoriško ženklinimo nuostatų įgyvendinimo ir poveikio

1. ĮVADAS

Pagal Reglamento (EB) Nr. 1760/2000[1] 23a straipsnį Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje apžvelgiamas savanoriško jautienos ženklinimo nuostatų įgyvendinimas ir poveikis, įskaitant galimybę jas persvarstyti.

Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000 buvo priimtas po galvijų spongiforminės encefalopatijos (toliau – GSE) krizės, siekiant padidinti skaidrumą ir sustiprinti jautienos vartotojų pasitikėjimą.

Reglamente numatytos griežtos savanoriškos informacijos patvirtinimo ir naudojimo taisyklės pateisinamos tuo, kad labai sumažėjo vartotojų pasitikėjimas ir dėl to kilo didelių rinkos sutrikimų.

Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000 iš dalies pakeistas Reglamentu (ES) Nr. 653/2014[2] – juo gerokai supaprastintos savanoriško jautienos ženklinimo nuostatos, siekiant sumažinti veiklos vykdytojams bei kompetentingoms institucijoms tenkančią administracinę naštą ir veiklos vykdytojų sąnaudas, patiriamas teikiant tokią savanorišką informaciją.

Iš dalies pakeistose taisyklėse nebėra reikalavimo gauti savanoriško jautienos ženklinimo informacijos patvirtinimą. Tokia savanoriškai teikiama informacija turi atitikti horizontaliuosius teisės aktus dėl ženklinimo, visų pirma Reglamentą (ES) Nr. 1169/2011[3] dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams.

Šios ataskaitos tikslai pagal Reglamento (EB) Nr. 1760/2000 23a straipsnį yra šie:

- įvertinti dabartinių ES teisės aktų dėl savanoriško jautienos ženklinimo įgyvendinimą ir poveikį visoje tiekimo grandinėje, visų pirma atsižvelgiant į kompetentingų institucijų, gamintojų, perdirbėjų ir vartotojų pareikštas nuomones;

- išnagrinėti galimybę persvarstyti nuostatas dėl savanoriško jautienos ženklinimo.

[1] 2000 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1760/2000, nustatantis galvijų identifikavimo ir registravimo sistemą, reglamentuojantis jautienos bei jos produktų ženklinimą ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 820/97 (OL L 204, 2000 8 11, p. 1).

[2] 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 653/2014, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000, kiek tai susiję su galvijų elektroniniu identifikavimu ir jautienos ženklinimu (OL L 189, 2014 6 27, p. 33).

[3] 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1924/2006 ir (EB) Nr. 1925/2006 bei kuriuo panaikinami Komisijos direktyva 87/250/EEB, Tarybos direktyva 90/496/EEB, Komisijos direktyva 1999/10/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/13/EB, Komisijos direktyvos 2002/67/EB ir 2008/5/EB bei Komisijos reglamentas (EB) Nr. 608/2004 (OL L 304, 2011 11 22, p. 18).

2. PAGRINDINIAI FAKTAI IR TEISINĖ SISTEMA

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1760/2000 buvo priimtas sumažėjus vartotojų pasitikėjimui po GSE; juo panaikintas ir pakeistas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 820/97[4], kuris buvo priimtas reaguojant į GSE krizės sukeltus didelius rinkos sutrikimus. Reglamentu (EB) Nr. 820/97 buvo nustatytas atskirų gyvulių atsekamumo ir jautienos kilmės ženklinimo principas.

Reglamentu (EB) Nr. 1760/2000 nustatyti šie elementai:

1. sustiprinta galvijų identifikavimo ir registravimo sistema (1–10 straipsniai);

2. nustatyta privalomojo jautienos ženklinimo sistema, pagal kurią jautieną rinkai tiekiantys veiklos vykdytojai turi etiketėse nurodyti informaciją apie kilmę, t. y. vietą, kurioje gyvuliai, iš kurių gauta jautiena, gimė, buvo penimi ir paskersti (11–15 straipsniai);

3. nustatyta savanoriška ženklinimo sistema, pagal kurią veiklos vykdytojai galėtų teikti papildomą informaciją vartotojams (16–18 straipsniai).

3 punkte nurodytos nuostatos (savanoriška ženklinimo sistema) buvo iš dalies pakeistos 2014 m. Reglamentu (ES) Nr. 653/2014, kuriuo iš esmės panaikintas reikalavimas kompetentingoms institucijoms tvirtinti savanoriško ženklinimo informaciją ir prievolė taikyti kontrolės priemones, kurias turi taikyti kompetentingos institucijos pripažinta nepriklausoma įstaiga.

Paprastai savanoriškas jautienos ženklinimas apima informaciją apie gyvulių veislę ir kategoriją, gamybos regioną, šėrimo ir gamybos sistemas.

Reglamentas (EB) Nr. 1760/2000 iš dalies pakeistas Reglamentu (ES) Nr. 653/2014 taip:

- naujai įterptame 15a straipsnyje visų pirma nustatyta, kad informacija turi būti objektyvi, ją turi galėti patikrinti kompetentingos institucijos ir ji turi būti suprantama vartotojams;
- be to, 15a straipsniu Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus dėl apibrėžčių ir reikalavimų, taikomų terminams ir terminų kategorijoms, kuriuos galima nurodyti fasuotos šviežios ar užšaldytos jautienos ir veršienos etiketėse.

- Iš dalies pakeistame 22 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad jei veiklos vykdytojas ar organizacija ženklina jautieną nesilaikydami savo privalomojo ir savanoriško ženklinimo pareigų, valstybės narės atitinkamai ir laikydamosi proporcingumo principo reikalauja pašalinti tokią jautieną iš rinkos. Valstybės narės gali leisti tokią jautieną pateikti rinkai po to, kai ji tinkamai paženklinama pagal Sąjungos reikalavimus, su sąlyga, kad mėsa atitinka atitinkamas veterinarijos ir higienos taisykles.

[4] 1997 m. balandžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 820/97, kuriuo nustatoma galvijų identifikavimo ir registravimo sistema ir jautienos bei jos produktų ženklinimas etiketėmis (OL L 117, 1997 5 7, p. 1).

2.1 SAVANORIŠKA ŽENKLINIMO SISTEMA PRIEŠ ĮSIGALIOJANT REGLAMENTUI (ES) NR. 653/2014

Prieš įsigaliojant Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, bendrosios savanoriškos informacijos apie jautieną patvirtinimo ir kontrolės taisyklės buvo nustatytos Reglamento (EB) Nr. 1760/2000 16 ir 17 straipsniuose (dabar panaikinti).

Trumpa apžvalga:

- veiklos vykdytojas privalėjo valstybės narės, kurioje jautiena gaminama arba parduodama, kompetentingai institucijai išsiųsti specifikacijas, kad ši jas patvirtintų;
- specifikacijose turėjo būti nurodyta etiketėje teiktina informacija;
- veiklos vykdytojas turėjo sukurti visuose gamybos etapuose taikytiną specialią kontrolės sistemą, įskaitant kontrolės priemones, kurias turi taikyti kompetentingos institucijos pripažinta ir veiklos vykdytojo paskirta nepriklausoma įstaiga; šios nepriklausomos įstaigos turėjo atitikti Europos standarte EN/45011 nustatytus kriterijus;
- nepriklausomos įstaigos vykdomos kontrolės išlaidas turėjo padengti ženklinimo sistemą taikantys veiklos vykdytojai;
- kompetentinga institucija turėjo išnagrinėti specifikacijas ir priemones, kuriomis užtikrinamas etiketėje pateiktos informacijos tikslumas;
- kai jautiena buvo gaminama ir (arba) parduodama dviejose arba daugiau valstybių narių, atitinkamų valstybių narių kompetentingos institucijos turėjo išnagrinėti ir patvirtinti pateiktas specifikacijas, kiek jos susijusios su atitinkamose jų teritorijose vykstančiomis operacijomis;
- visos valstybės narės patvirtintos specifikacijos turėjo būti perduotos kitoms valstybėms narėms per Bendro žemės ūkio rinkų organizavimo komitetą;
- kai jautiena buvo gaminama trečiojoje šalyje, veiklos vykdytojams buvo leista savanoriškai teikti informaciją apie jautienos ženklinimą pagal Reglamentą (EB) Nr. 1760/2000, jei atitinkama trečioji šalis prieš tai pranešė Komisijai apie:
    - patvirtinimui suteikti paskirtą kompetentingą instituciją,
    - procedūras ir kriterijus, kurių kompetentinga institucija laikėsi nagrinėdama specifikacijas,
    - visus veiklos vykdytojus ir organizacijas, kurioms leista naudoti patvirtintas specifikacijas;

- Komisija turėjo išnagrinėti iš trečiųjų šalių gautus pranešimus, kad galėtų įvertinti trečiosios šalies taikomų procedūrų ir kriterijų atitiktį standartams, nustatytiems Reglamente (EB) Nr. 1760/2000;

- trečiųjų šalių pranešimus Komisija turėjo perduoti valstybėms narėms.

2.2 SAVANORIŠKAS ŽENKLINIMAS ĮSIGALIOJUS REGLAMENTUI (ES) NR. 653/2014

Reglamento (ES) Nr. 653/2014 15a straipsnyje nurodyta:

„*Kita nei 13, 14 ir 15 straipsniuose nurodyta informacija apie maistą, kurią etiketėse savanoriškai nurodo jautiena prekiaujantys veiklos vykdytojai arba organizacijos, turi būti objektyvi, ją turi galėti patikrinti kompetentingos institucijos ir ji turi būti suprantama vartotojams.*

Ta informacija atitinka horizontaliuosius teisės aktus dėl ženklinimo, ypač Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1169/2011...“.

Taikant šią nuostatą, savanoriško jautienos ženklinimo taisyklės buvo suderintos su kitų rūšių mėsos ir bendrųjų maisto produktų ženklinimo reikalavimais, nustatytais horizontaliajame Reglamente dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams[3]; dabar veiklos vykdytojai etiketėse gali nurodyti savanorišką informaciją, prisiimdami už ją atsakomybę, – nereikalaujama išankstinio kompetentingos institucijos patvirtinimo ir trečiosios šalies kontrolės.

Reglamento (ES) Nr. 1169/2011 V skyriuje pateikiamos bendrosios savanoriško informacijos apie maistą teikimo taisyklės. Reglamento 36 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savanoriškai teikiama informacija apie maistą turi atitikti šiuos reikalavimus:

a) ja negali būti klaidinamas vartotojas, kaip nurodyta Reglamento 7 straipsnyje („*Sąžininga informacijos teikimo praktika“*), visų pirma:

- dėl maisto produkto ypatybių, ypač jo pobūdžio, tapatumo, savybių, sudėties, kiekio, tinkamumo vartoti termino, kilmės šalies ar kilmės vietos, gamybos ar ruošimo būdo;

- priskiriant maisto produktui poveikį arba savybių, kurių jis neturi;

- darant užuominą apie ypatingas maisto produkto savybes, nors jos iš tikrųjų yra būdingos visiems tokiems panašiems maisto produktams, ypač specialiai atkreipiant dėmesį į tam tikrų sudedamųjų dalių ir (arba) maistinių medžiagų buvimą ar nebuvimą;

- naudojantis išvaizda, aprašomąja arba vaizdine medžiaga darant užuominą, kad maisto produkto sudėtyje yra tam tikras maisto produktas arba sudedamoji dalis, nors iš tikrųjų tame maisto produkte natūraliai esantis komponentas yra pakeistas kitu komponentu;

b) vartotojui ji nėra dviprasmiška ar paini ir

c) prireikus ji grindžiama atitinkamais moksliniais duomenimis.

Ypač svarbi nuoroda į Reglamento (ES) Nr. 1169/2011 7 straipsnį. Kadangi jame nurodyta, kad pateikta informacija neturi klaidinti, be kita ko, dėl maisto produkto ypatybių, kilmės vietos bei gamybos ir ruošimo būdo, jis *de facto* apima visą savanoriško ženklinimo informaciją, teiktiną pagal Reglamentą (EB) Nr. 1760/2000. Šiuo požiūriu sąžininga informavimo praktika užtikrinama darant nuorodą į 7 straipsnį.

3. METODIKA

Ši ataskaita parengta remiantis šia informacija:

- ankstesnių ataskaitų ir vertinimų, susijusių su savanorišku jautienos ženklinimu, analize;
- konsultacijomis su valstybėmis narėmis naudojant specialų klausimyną ir palaikant dvišalius ryšius;
- konsultacijomis su suinteresuotosiomis šalimis naudojant specialų klausimyną ir palaikant dvišalius ryšius.

3.1 ANKSTESNĖS ATASKAITOS IR VERTINIMAI

Savanoriško jautienos ženklinimo sistemos įgyvendinimui įvertinti buvo naudojami šių tyrimų ir ataskaitų rezultatai:

a) Komisijos ataskaitos Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Reglamento (EB) Nr. 1760/2000 II antraštinės dalies įgyvendinimo[5],

b) Aukšto lygio nepriklausomų suinteresuotųjų šalių grupės administracinei naštai mažinti nuomonės dėl žemės ūkio[6],

c) Komisijos vertinimo tyrimo „ES jautienos ženklinimo taisyklių vertinimas“[7].

3.2 KONSULTACIJOS SU VALSTYBĖMIS NARĖMIS

[5] KOM(2004) 316 galutinis.

[6] 2009 m. kovo 5 d. Aukšto lygio grupės nuomonė dėl žemės ūkio ir žemės ūkio subsidijų prioritetinės srities, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/action-programme-for-reducing-administrative-burdens-in-the-eu-final-report_dec2012_en.pdf.

[7] https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/evaluation/market-and-income-reports/2015/eu-beef-labelling-rules/fullrep_en.pdf.

Siekiant integruoti, atnaujinti ir papildyti analizės, atliktos pagal ankstesnius vertinimus, duomenis, naudojant specialius klausimynus iš visų 28 valstybių narių kompetentingų institucijų buvo surinkta informacija.

Klausimynas buvo pristatytas 2018 m. liepos 19 d. Bendro žemės ūkio rinkų organizavimo komiteto posėdyje ir išplatintas valstybėms narėms.

Klausimyno tikslas buvo surinkti informaciją, nuomones ir vertinimus iš kompetentingų institucijų, atsakingų už sistemos įgyvendinimą.

Konkrečiai valstybių narių buvo prašoma:

- atsakyti, ar įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014 jose veikė nacionalinė savanoriško jautienos ženklinimo pranešimų ir kontrolės sistema;
- pateikti jautienos, savanoriškai paženklintos prieš įsigaliojant ir įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, rinkos dalies įvertį;
- nurodyti pagrindinius informacijos elementus, nustatytus pagal savanoriško ženklinimo sistemą;
- pateikti naudojamų kontrolės priemonių skaičių ir neatitikties lygį prieš įsigaliojant (2013–2014 m.) ir įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014 (nuo 2015 m.);
- nurodyti nustatytos neatitikties tipus, susijusius su savanorišku jautienos ženklinimu;
- nurodyti sunkumus, su kuriais susidurta įgyvendinant savanorišką jautienos ženklinimą įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014;
- įvertinti Reglamentu (ES) Nr. 653/2014 įvesto supaprastinimo pagrindinį (teigiamą ar neigiamą) poveikį;
- įvertinti (balais nuo 1 iki 5) savanoriško jautienos ženklinimo sistemą prieš įsigaliojant ir įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, atsižvelgiant į šiuos aspektus: sistemos veiksmingumą, sistemos patikimumą, sudėtingumą kompetentingoms institucijoms, sudėtingumą gamintojams, kompetentingoms institucijoms tenkančią administracinę naštą, susijusią su sistemos įgyvendinimu ir valdymu, gamintojų administracines sąnaudas, gebėjimą tinkamai informuoti vartotojus.

Iš 28 valstybių narių į klausimyną išsamiai atsakė 12 (BE, DK, DE, ES, FR, IT, AT, PT, SI, FI, SE, UK). 5 valstybės narės (BG, HR, LV, LT, PL) atsakė, kad iki 2014 m. jos netaikė savanoriško jautienos ženklinimo.

11 valstybių narių (CZ, EE, IE, EL, CY, LU, HU, MT, NL, RO, SK) neatsakė visai arba atsiuntė iš dalies užpildytą klausimyną.

Pagrindiniai klausimyno rezultatai su valstybėmis narėmis aptarti 2018 m. lapkričio 8 d. Bendro žemės ūkio rinkų organizavimo komiteto posėdyje.

3.3 KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS

Panašiai į konsultacijas su valstybėmis narėmis, suinteresuotosioms šalims skirtu klausimynu buvo siekiama surinkti informaciją, nuomones ir vertinimus, atsižvelgiant į šiuos aspektus:

- išsiaiškinti, ar ankstesnės savanoriško jautienos ženklinimo taisyklės (t. y. valstybės narės patvirtinimas, trečiosios šalies kontrolė, pranešimai ir t. t.) buvo naudingos praeityje, siekiant palaikyti rinką po GSE krizės ir tinkamai informuoti vartotojus;

- išsiaiškinti, ar savanoriškai teikiant informaciją vartotojams būtų prasminga atskirti jautieną nuo kitų rūšių mėsos ir maisto produktų;

- išsiaiškinti, kaip buvo suvokiamos ankstesnės savanoriško jautienos ženklinimo taisyklės ir koks yra pagrindinis (teigiamas ar neigiamas) Reglamentu (ES) Nr. 653/2014 nustatytų naujų taisyklių poveikis;

- išsiaiškinti, ar vartotojai žinojo apie įvairias taisykles, taikomas savanoriškam jautienos ženklinimui prieš įsigaliojant Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, palyginti su kitais maisto produktais;

- išsiaiškinti bet kokius sunkumus, su kuriais susiduria suinteresuotosios šalys (atitinkamu rinkos etapu), siekdamos prisitaikyti prie naujų Reglamentu (ES) Nr. 653/2014 nustatytų taisyklių, ir ar naujos savanoriško jautienos ženklinimo taisyklės turėjo (teigiamo ar neigiamo) poveikio suinteresuotųjų šalių rinkodaros strategijoms;

- įvertinti (balais nuo 1 iki 5) savanoriško jautienos ženklinimo sistemą prieš įsigaliojant ir įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, atsižvelgiant į šiuos aspektus: sistemos veiksmingumą, sistemos patikimumą, sudėtingumą kompetentingoms institucijoms, sudėtingumą gamintojams, kompetentingoms institucijoms tenkančią administracinę naštą, susijusią su sistemos įgyvendinimu ir valdymu, gamintojų administracines sąnaudas, gebėjimą tinkamai informuoti vartotojus.

Iki 2018 m. lapkričio mėn. pabaigos gauti septyni atsakymai iš šių asociacijų: Europos gyvulininkystės ir mėsos profesinių sąjungų (UECBV), Federación Empresarial de Carnes e Industrias Cárnicas (FECIC), Britanijos mėsos perdirbėjų asociacija (BMPA), CULTURE VIANDE, EUROCOMMERCE (3 atsakymai gauti iš kitų asocijuotųjų organizacijų).

4. ANALIZĖ IR KONSULTACIJŲ REZULTATAI

4.1 ANKSTESNIŲ ATASKAITŲ IR VERTINIMŲ ANALIZĖ

Pirmąjį savanoriško jautienos ženklinimo taisyklių vertinimą 2004 m. Europos Komisija atliko savo „Reglamento (EB) Nr. 1760/2000 II antraštinės dalies įgyvendinimo ataskaitoje“.

Šioje ataskaitoje Komisija konstatavo, kad:

- savanorišką ženklinimo sistemą daugiausia naudojo veiklos vykdytojai, plėtodami verslas verslui ryšius;

- buvo sudaryti sutartiniai prekybos partnerių susitarimai, kuriais siekiama užtikrinti konkrečios informacijos apie gaminį perdavimą;

- savanoriško ženklinimo sistemų vaidmenį kompetentingos institucijos įvertino nevienodai, todėl skyrėsi specifikacijų patvirtinimo kriterijai;

- dėl šių skirtingų metodų retai pasitaikydavo patvirtintų specifikacijų abipusio pripažinimo atvejų, todėl kilo pavojus, kad bus sutrikdyta ES vidaus prekyba ir kad bus iškraipyta veiklos vykdytojų konkurencija, nes jiems nebuvo taikomi tokie patys apribojimai tvirtinant specifikacijas.

Antrąjį vertinimą atliko Aukšto lygio nepriklausomų suinteresuotųjų šalių grupė administracinei naštai mažinti (toliau – aukšto lygio darbo grupė), įsteigta 2007 m. Komisijai konsultuoti dėl Administracinės naštos mažinimo Europos Sąjungoje veiksmų programos įgyvendinimo.

Savo 2009 m. kovo 5 d. nuomonėje dėl žemės ūkio ir žemės ūkio subsidijų aukšto lygio darbo grupė Reglamente (EB) Nr. 1760/2000 nustatytą savanoriško jautienos ženklinimo specifikacijų patvirtinimo tvarką ir kontrolės sistemą įvardijo kaip administracinę naštą tiek veiklos vykdytojams, tiek administracijoms.

Todėl aukšto lygio darbo grupė pasiūlė Komisijai panaikinti reikalavimą pranešti papildomą savanoriško jautienos ženklinimo informaciją, išskyrus tą, kuri yra privaloma.

Aukšto lygio darbo grupės ataskaitoje nurodyta, kad taip būtų galima 15 proc. (21 mln. EUR iš visų 139 mln. EUR, skirtų jautienos ženklinimui) sumažinti administracinę naštą, susijusią su galvijų identifikavimu, nepakenkiant atsekamumui, kurį užtikrina privalomi ženklinimo elementai.

Trečiasis išsamus vertinimas – „ES jautienos ženklinimo taisyklių vertinimas“ – buvo atliktas Komisijos užsakymu 2014 m., praėjus keliems mėnesiams po to, kai buvo priimtas Reglamentas (ES) Nr. 653/2014.

Kalbant apie savanorišką ženklinimo sistemą, pagrindiniai rezultatai buvo šie:

- jautienos, kuriai taikomos savanoriškos sistemos, kiekis sudarė vidutiniškai 23 proc. visos šešių valstybių narių (DE, FR, IT, ES, UK, IE) nacionalinėse rinkose parduodamos jautienos;

- suinteresuotųjų šalių nuomonės dėl Reglamento (ES) Nr. 653/2014, kuriuo supaprastinamos savanoriško ženklinimo taisyklės, įgyvendinimo pasekmių skyrėsi: vienos palankiai įvertino supaprastintą procedūrą, kitos manė, kad dėl to gali suprastėti visa sistema ir sumažėti vartotojų pasitikėjimas;

- pagal savanoriškas taisykles pateiktos nuorodos buvo iš esmės suprantamos vartotojams. Tačiau kai kurie apklausti vartotojai skundėsi, kad pagal savanoriškas taisykles pateiktose etiketėse dažnai buvo labai daug informacijos. Dėl šios priežasties buvo stebimas paradoksas, kai jautienos etiketėse buvo pateikiama per daug informacijos ir nepakankamai paaiškinimų, todėl jas buvo sunku suprasti;

- apskritai savanoriškos nuorodos nebuvo lemiami veiksniai, turintys didelę įtaką pačių vartotojų apibūdintiems pirkimo įpročiams[8].

- dauguma suinteresuotųjų šalių pabrėžė, kad priėmus Reglamentą (ES) Nr. 653/2014 savanoriško jautienos ženklinimo taisyklės buvo suderintos su bendrosiomis maisto produktų ženklinimo taisyklėmis;

- kai kuriais atvejais savanoriškas ženklinimas buvo naudojamas tik plėtojant *verslas verslui* pardavimo santykius;

- kai kurie mažmenininkai baiminosi, kad dėl 2014 m. savanoriško ženklinimo supaprastinimo bus sukurta daug nepatikimų etikečių, negarantuojant, kad jose savanoriškai pateikiama informacija yra objektyvi, patikrinama ir suprantama vartotojams, o tai galėtų pakenkti šio sektoriaus įvaizdžiui. Kiti manė, kad toks pokytis yra teigiamas, nes supaprastinus procedūras ekonominės veiklos vykdytojams sudaromos sąlygos kurti naujus savanoriškus etiketėse pateikiamus teiginius, atitinkančius vartotojų poreikius.

4.2 KONSULTACIJŲ SU VALSTYBĖMIS NARĖMIS REZULTATAI

Vykdant 2018 m. konsultacijas, 12-oje valstybių narių, kurios išsamiai atsakė į klausimyno klausimus, buvo pagaminama daugiau nei 72 proc. ES jautienos produkcijos. Todėl rezultatai gali būti laikomi reikšmingais ir atspindinčiais ES padėtį.

Dvi valstybės narės (PT ir SI) paliko galioti savo nacionalinę sistemą, pagal kurią, įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, savanoriškam jautienos ženklinimui toliau buvo taikomas kompetentingos institucijos patvirtinimo ir trečiosios šalies kontrolės reikalavimas.

Viena valstybė narė (IT) sistemą supaprastino: veiklos vykdytojai gali tiesiogiai pateikti etiketėje informaciją, kurią galima gauti iš oficialaus registro ir dokumentų, o apie papildomos informacijos naudojimą būtina informuoti kompetentingą instituciją, nereikalaujant oficialaus patvirtinimo.

[8] Prie tokių pačių išvadų prieita atlikus **Vartotojų rinkos tyrimą dėl vartotojams skirtos mėsos rinkos veikimo Europos Sąjungoje** (SANCO/2009/B1/010). Iš šios ataskaitos matyti, kad apskritai daugiau nei pusė vartotojų, pirkdami mėsą, atsižvelgia į tris pagrindinius aspektus: „tinka vartoti iki“ datą ir (arba) minimalų tinkamumo vartoti terminą (68 proc.), kainą už kilogramą (67 proc.) ir kainą (67 proc.); 48 proc. ir 44 proc. vartotojų, pirkdami mėsą, atitinkamai atsižvelgia į kilmės šalį ir gamintoją – privalomus etiketės duomenis; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/meat-market-study-final-report_en_0.pdf.

Viena valstybė narė (FR) pranešė, kad, nepaisydami supaprastinimo, daugelis veiklos vykdytojų toliau naudojo iki 2014 m. patvirtintas specifikacijas, kurioms buvo taikomos nepriklausomos įstaigos kontrolės priemonės. Kiti veiklos vykdytojai pradėjo taikyti kitas nacionalines arba Europos ženklinimo ir kokybės sistemas arba įdiegė privačias sertifikavimo schemas savo produktams ženklinti. Naujos specifikacijos nebetikrinamos ir nebetvirtinamos *a priori*.

Visose kitose į klausimyno klausimus atsakiusiose valstybėse narėse pranešimų sistema buvo visiškai panaikinta, kaip numatyta naujose savanoriško jautienos ženklinimo nuostatose.

Vos kelios valstybės narės[9] galėjo pateikti informaciją apie jautienos, kuri buvo paženklinta savanoriškai prieš įsigaliojant ir įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014, rinkos dalį.

Vertinimo tyrimo duomenimis, jautienos, parduotos pagal savanoriško ženklinimo sistemas šešiose tirtose valstybėse narėse (DE, FR, IT, ES, UK, IE), svertinis vidurkis nuo 2014 m. sudarė 23 proc. visos parduotos jautienos.

Įdomu tai, kad valstybės narės, kuriose pagal savanoriško ženklinimo sistemas parduodama mėsa užima didelę rinkos dalį, klausimyne nenurodė esminių pokyčių. Austrijos vertinimu, savanoriškai teikiamos informacijos naudojimas sumažėjo 5 proc. (atitinkamai nuo 80–90 proc. iki 75–85 proc. tiekiamos rinkai mėsos iki ir po 2014 m.). Švedijoje ši dalis padidėjo nuo 90 proc. iki 95 proc., o Danija nenurodė jokio esminio pokyčio.

Pagrindinė informacija, teiktina pagal savanoriško ženklinimo sistemą, buvo gyvulių veislė ir kategorija, taip pat gamybos regionas ir šėrimo bei gamybos sistemos.

Nė viena valstybė narė nepranešė patyrusi sunkumų pereidama nuo ankstesnių savanoriškos jautienos ženklinimo taisyklių prie naujų supaprastintų taisyklių.

Į klausimyną atsakiusios valstybės narės kaip pagrindinį teigiamą poveikį įvardijo supaprastinimą: 10 iš 12 valstybių narių pripažino, kad pagal naująją sistemą taisyklės buvo supaprastintos, išvengiant visų administracinių veiksmų, kuriuos pagal ankstesnes taisykles reikėjo atlikti, kad būtų galima gauti specifikacijos patvirtinimą. Dėl to pastebimai sumažėjo kompetentingoms institucijoms tenkanti administracinė našta.

Suderinimas su kitų rūšių mėsai (kiaulienai, paukštienai, avienai ir ožkienai) taikomomis taisyklėmis taip pat buvo pripažintas teigiamu poveikiu, nes priežastys, dėl kurių buvo taikomos griežtesnės jautienos ženklinimo taisyklės (GSE krizė), nebėra aktualios.

Galiausiai, valstybės narės pabrėžė, kad supaprastinus taisykles veiklos vykdytojai gali greitai reaguoti į rinkos poreikius, jei etiketėse prireikia nurodyti naują informaciją.

Trys valstybės narės (ES, AT, UK) nurodė, kad galimas neigiamas naujos sistemos padarinys yra padidėjusi neatitikties atvejų rizika, nes panaikintas nepriklausomos įstaigos vykdomos kontrolės reikalavimas.

[9] DK, ES, AT, SE.

Tačiau šis teiginys nepatvirtintas pateiktais duomenimis apie kontrolės priemones ir nustatytą neatitikties lygį, susijusį su savanorišku jautienos ženklinimu prieš įsigaliojant ir įsigaliojus Reglamentui (ES) Nr. 653/2014. Daugelis valstybių narių negalėjo pateikti konkrečių duomenų apie savanoriško ženklinimo kontrolės priemones, nes tokie duomenys renkami kartu su duomenimis apie privalomąjį ženklinimą. Keturios valstybės narės (FR, IT, AT, PL) pateikė išsamius atskirus duomenis.

Iš neatitikties atvejų, apie kuriuos šios keturios valstybės narės pranešė per pirmuosius trejus naujųjų taisyklių taikymo metus (2015–2017 m.), vidutinės procentinės dalies matyti, kad neatitikties lygis iš esmės nepasikeitė ir kad naujoji supaprastinta sistema nėra rizikingesnė už ankstesnę.

Išnagrinėjus valstybių narių pateiktą ankstesnių ir naujų savanoriško jautienos ženklinimo taisyklių vertinimą, taikant balų sistemą nuo 1 (mažiausia vertė) iki 5 (didžiausia vertė), paaiškėjo, kad 2014 m. pradėtą taikyti supaprastinimą sistemą teigiamai įvertino visos valstybės narės.

Visų pirma valstybių narių buvo paprašyta įvertinti šiuos aspektus:

- sistemos veiksmingumą (vidutinis įvertis – 3,7 balo iki 2014 m. ir 3,5 balo po 2014 m.); valstybės narės nenurodė jokių didelių skirtumų, susijusių su sistemos veiksmingumu; naujosiomis taisyklėmis vis dar veiksmingai siekiant užtikrinama, kad vartotojams būtų pateikiama aiški informacija apie ženklinimą;

- sistemos patikimumą (vidutinis įvertis – 4,0 balo iki 2014 m. ir 3,5 balo po 2014 m.); nepaisant nedidelio vidutinio įverčio sumažėjimo, iš valstybių narių pateiktų rezultatų matyti, kad naujoji sistema yra beveik tokia pat patikima kaip ir ankstesnė. Kompetentingų institucijų taikomomis kontrolės priemonėmis užtikrinamas ir garantuojamas tinkamas sistemos patikimumo lygis;

- sudėtingumą kompetentingoms institucijoms (vidutinis įvertis – 4,2 balo iki 2014 m. (sudėtinga ir apsunkinanti) ir 2,3 balo po 2014 m.); šiuo atveju buvo svarbu įvertinti, kuo skiriasi padėtis prieš pradedant taikyti naująsias taisykles ir jas įvedus. Valstybės narės laikėsi nuomonės, kad valdyti ankstesnę sistemą administracijai buvo gana sudėtinga, o naujomis taisyklėmis sistema supaprastinta;

- sudėtingumą gamintojams (vidutinis įvertis – 4,3 balo iki 2014 m. (reikalaujanti daug laiko ir apsunkinanti) ir 2,1 balo po 2014 m. (paprastesnė ir mažiau apsunkinanti)); ir šiuo atveju įvertis pastebimai sumažėjo. Naujoji sistema laikoma daug paprastesne. Specifikacijos patvirtinimas ir visos sistemos valdymas reikalaudavo daug laiko ir apsunkindavo veiklos vykdytojų darbą;

- administracinę naštą kompetentingoms institucijoms (vidutinis įvertis – 4,1 balo iki 2014 m. ir 2,2 balo po 2014 m.); ankstesnė sistema buvo laikoma apsunkinančia; taikant naująją sistemą pavyko pastebimai sumažinti kompetentingoms institucijoms tenkančią administracinę naštą;

- gamintojų administracines sąnaudas (vidutinis įvertis – 4,0 balo iki 2014 m. ir 1,9 balo po 2014 m.); supaprastinus sistemą labai sumažėjo gamintojų sąnaudos. Tai susiję su kontrolės priemonių panaikinimu;

- gebėjimą tinkamai informuoti vartotojus (vidutinis įvertis – 4,4 balo iki 2014 m. ir 3,7 balo po 2014 m.); nors ir ankstesnė, ir naujoji sistema šiuo aspektu įvertintos aukštais balais, laikoma, kad pagal ankstesnę sistemą vartotojams buvo teikiama šiek tiek daugiau informacijos. Išvengę sudėtingų patvirtinimo procedūrų, veiklos vykdytojai gali veiksmingiau pateikti vartotojams svarbią informaciją.

Iš valstybių narių konsultacijų rezultatų galima daryti išvadą, kad naujosios sistemos įgyvendinimą administraciniu lygmeniu jos vertina patenkinamai.

4.3 KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS REZULTATAI

Iš 2014 m. ES jautienos ženklinimo taisyklių vertinimo[7] rezultatų atrodo, kad nei privalomas, nei savanoriškas jautienos ženklinimas neturėjo lemiamos įtakos jautienos rinkos atsigavimui po GSE krizės, nors abu šie veiksniai padėjo sustiprinti vartotojų pasitikėjimą jautiena.

Suinteresuotųjų šalių nuomonės dėl ankstesnės savanoriško jautienos ženklinimo sistemos naudingumo siekiant sustiprinti rinką po GSE krizės išsiskyrė.

Pramonės atstovai laikėsi nuomonės, kad sistema atliko tam tikrą vaidmenį bandant atgauti prarastą vartotojų pasitikėjimą po GSE krizės, o mažmenininkai manė kitaip.

Suinteresuotųjų šalių nuomonės sutapo vienu klausimu: savanoriškai teikiant informaciją vartotojams nebėra prasminga atskirti jautieną nuo kitų rūšių mėsos ir maisto produktų.

Suinteresuotosios šalys apibūdino ankstesnes savanoriško jautienos ženklinimo taisykles kaip apsunkinančias, reikalaujančias daug sąnaudų ir neproporcingas, ypač dėl ilgo ir sudėtingo atitinkamos specifikacijos rengimo, tvirtinimo ir kontrolės proceso.

Suinteresuotųjų šalių nuomone, vartotojai nežinojo, kad jautienai taikomos kitokios savanoriško ženklinimo taisyklės nei kitiems maisto produktams, todėl savanoriškas ženklinimas nebuvo pagrindinis veiksnys, lemiantis vartotojų pirkimo įpročius.

Suinteresuotosios šalys nepranešė apie jokius sunkumus, su kuriais galėtų susidurti veiklos vykdytojai, siekdami prisitaikyti prie 2014 m. taisyklių. Priešingai, keturios suinteresuotosios šalys atsakė, kad joms neprireikė pritaikyti savo rinkodaros strategijų, o trys suinteresuotosios šalys nurodė, kad taisyklės padarė teigiamą poveikį jų verslo strategijoms.

Apie teigiamą poveikį pranešusios suinteresuotosios šalys visų pirma teigė, kad įsigaliojus naujoms taisyklėms gamybos grandinėje buvo galima lanksčiau reaguoti į rinkos galimybes ir poreikius.

Išanalizavus suinteresuotųjų šalių pateiktus vertinimus paaiškėjo, kad taikant naująją sistemą, kuri yra tokia pat patikima kaip ir ankstesnė sistema (šio aspekto vidutinis įvertis – 4,1 balo iki 2014 m. ir 4,0 balo po 2014 m.), sudarytos sąlygos pasiekti svarbių rezultatų šiose srityse:

- sistemos veiksmingumo (vidutinis įvertis – 2,8 balo iki 2014 m. ir 4,5 balo po 2014 m.) – dabar sistema laikoma veiksmingesne;

- administracinės naštos ir sudėtingumo kompetentingoms institucijoms bei gamintojams (vidutinis įvertis – 4,4 balo iki 2014 m. ir 2,4 balo po 2014 m., vertinant sudėtingumą kompetentingoms institucijoms, ir 4,3 balo iki 2014 m. ir 2,3 balo po 2014 m., vertinant sudėtingumą gamintojams). Suinteresuotųjų šalių nuomone, pastebimai sumažėjo sudėtingumas kompetentingoms institucijoms ir gamintojams;

- administracinės naštos kompetentingoms institucijoms (vidutinis įvertis – 4,4 balo iki 2014 m. ir 2,4 balo po 2014 m.). Suinteresuotosios šalys mano, kad pagal ankstesnes taisykles kompetentingoms institucijoms tenkanti administracinė našta buvo didelė, o pagal naują sistemą – vidutinė; toks pokytis iš esmės siejamas su kontrolės priemonėmis;

- gamintojų administracinių sąnaudų (vidutinis įvertis – 4,1 balo iki 2014 m. ir 2,5 balo po 2014 m.). Dėl naujosios sistemos gamintojų sąnaudos sumažėjo. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad šio sumažinimo mastą kompetentingos institucijos laikė svarbesniu nei suinteresuotosios šalys;

- gebėjimo tinkamai informuoti vartotojus (vidutinis įvertis – 3,1 balo iki 2014 m. ir 4,1 balo po 2014 m.). Suinteresuotųjų šalių nuomone, naujoji sistema yra tinkamesnė tam, kad būtų galima teikti teisingą informaciją vartotojams.

Išanalizavus klausimyno atsakymus, kuriuos pateikė suinteresuotosios šalys, aiškiai matyti, kad 2014 m. pradėta taikyti supaprastinta sistema padarė teigiamą poveikį sektoriui.

5. IŠVADOS

Reglamente (ES) Nr. 653/2014 nustatytu supaprastinimu užtikrinamas derėjimas su horizontaliosiomis taisyklėmis, nustatytomis Reglamente (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams.

Be savanoriško jautienos ženklinimo, kuris šiuo metu taikomas visose valstybėse narėse pagal horizontaliąsias taisykles, keturiose valstybėse narėse buvo išsaugoti tam tikri nacionaliniai ypatumai. Portugalijoje ir Slovėnijoje liko galioti išsami nacionalinė pranešimo ir kontrolės sistema, Italija supaprastino nacionalinę sistemą, o Prancūzijoje daugelis veiklos vykdytojų toliau naudojo iki 2014 m. patvirtintas specifikacijas, kurioms buvo taikomos nepriklausomos institucijos kontrolės priemonės.

Apskritai valstybės narės ir suinteresuotosios šalys teigiamai įvertino supaprastinimo poveikį. Nei kompetentingoms institucijoms, nei veiklos vykdytojams nebuvo sudėtinga įdiegti naująsias taisykles administraciniu ir veiklos lygmenimis.

Naująsias taisykles teigiamai įvertino dauguma respondentų, kadangi jomis buvo galima supaprastinti taisykles, suderinti jas su kituose sektoriuose taikomomis taisyklėmis, sumažinti administracinę naštą ir pagerinti veiklos vykdytojų gebėjimus reaguoti į vartotojų paklausą, nesukeliant problemų ES vidaus prekybos lygmeniu ir nepakenkiant sistemos veiksmingumui bei patikimumui.

Kai kurie respondentai paminėjo dažnesnių neatitikties atvejų riziką, tačiau nepateikė tai patvirtinančių įrodymų. Išnagrinėjus turimus duomenis apie neatitikties lygį iki naujųjų taisyklių įvedimo ir jas įvedus, paaiškėjo, kad neatitikties lygis buvo panašus.

Remdamasi ankstesnių vertinimų ir atsakymų į klausimyną, gautų iš valstybių narių ir suinteresuotųjų šalių, analize, Komisija mano, kad savanoriško jautienos ženklinimo supaprastinimo pagal Reglamentą (ES) Nr. 653/2014 poveikis yra patenkinamas ir esamų jautienos ženklinimo nuostatų persvarstyti nereikia.